

УДК 342.565.2

doi.org/10.30970/jcl.1.2021.2

Петро Манюк

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного права
Львівського національного університету
імені Івана Франка,
Україна
ptmanyuk@ukr.net

ПРИСЯГА СУДДІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА

OATH OF A JUDGE OF A CONSTITUTIONAL COURT: COMPARATIVE LEGAL CHARACTERISTICS

Petro Maniuk

Candidate of Law, Associate Professor Department of Constitutional Law Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine

Abstract | The article is devoted to the topic of the oath of judges of specialized bodies of constitutional jurisdiction, which is practically unexplored in Ukraine. The importance of the oath of a judge of the Constitutional Court in assessing and characterizing its status, the special role of constitutional justice in the formation of European democracies is emphasized. It is proved that this topic needs its further scientific analysis.

In the article a comparative method is actively used for analysis of the specifics of swearing in judges of European constitutional courts. The constitutional legislation on this topic of the EU member states is analyzed.

The characteristics of the Ukrainian legislation, in particular the Law of Ukraine "On the Constitutional Court of Ukraine" in the part concerning the oath of a judge of the Constitutional Court and the characteristic of corresponding normative innovations are made. It is concluded that the new procedure for taking the oath of office of a judge of the Constitutional Court in Ukraine is designed to emphasize the independence of the Constitutional Court of Ukraine, including from the parliament, at which newly elected judges of the CCU took the oath. It is argued that in this context, such an order favorably distinguishes the national version of the oath, even in comparison with European countries.

It is also concluded that the moment of taking the oath by judges of constitutional courts of the European Union has not only legal, political, but also symbolic significance, demonstrates the peculiarities of the positioning of the constitutional court in the systems of state power. It is noted that the content of the oath has a special (to some extent - constitutive) value for each judge of the constitutional court, conceptualizes and concentrates

the most important values and principles for a particular society, emphasizing the importance of the position and responsibility of a member of a specialized body of constitutional justice.

Keywords: constitution, constitutional court, judge of the constitutional court, oath of a judge of the constitutional court.

Анотація | Стаття присвячена практично не дослідженій в Україні темі присяги суддів спеціалізованих органів конституційної юрисдикції. Підкреслено вагоме значення присяги судді конституційного суду в оцінці та характеристиці його статусу, особливої ролі конституційного правосуддя в становленні європейських демократій. Доведено, що ця тема потребує свого подальшого наукового аналізу.

У статті активно застосовано компаративний метод для порівняльного аналізу специфіки приведення до присяги суддів європейських конституційних судів та аналогічних їм за функціями судових інституцій. Проаналізовано конституційне законодавство на цю тему держав – членів ЄС.

Здійснено аналіз українського законодавства, зокрема Закону України “Про Конституційний Суд України” в частині, що стосується присяги судді Конституційного Суду, а також – відповідних нормативних нововведень. Зроблено висновок, що новий порядок складення присяги в Україні судді Конституційного Суду покликаний підкреслити незалежність Конституційного Суду України, зокрема від парламенту, на засіданні якого до 2016 року новообрані (новопризначені) судді КСУ і складала присягу. Аргументовано, що у зазначеному контексті такий порядок вигідно вирізняє національний варіант складення присяги, навіть у порівнянні з європейськими державами.

Зроблено також висновок про те, що момент складення присяги суддями конституційних судів країн Європейського Союзу має не лише юридичне, політичне, але й символічне значення, демонструє особливості позиціонування конституційного суду в системах державної влади. Зауважено, що зміст присяги має особливе (до певної міри – установче) значення для кожного судді конституційного суду, концептуалізує і концентрує найважливіші для конкретного суспільства цінності і принципи, що підкреслюють вагу посади та міру відповідальності члена спеціалізованого органу конституційної юстиції.

Ключові слова: конституція, конституційний суд, суддя конституційного суду, присяга судді конституційного суду.

Станом на сьогоднішній день, відповідно до статті 148 Конституції України, суддя Конституційного Суду України набуває повноважень з дня складення ним присяги на спеціальному пленарному засіданні Суду. Статтею 17 Закону “Про Конституційний Суд України” передбачено, що суддя Конституційного Суду набуває повноважень з дня складення ним на спеціальному пленарному засіданні Суду присяги такого змісту: “Я (ім'я та прізвище), вступаючи на посаду судді Конституційного Суду України, урочисто присягаю на вірність Україні, бути незалежним, чесним і сумлінним при виконанні високих обов'язків судді Конституційного Суду України, забезпечувати верховенство Конституції України, захищати конституційний лад держави, утверджуючи права та свободи людини”.

Спеціальне пленарне засідання Суду відбувається за скликанням Голови Суду або судді Конституційного Суду, який виконує його обов'язки, не пізніше п'ятого робочого дня з дня призначення Судді на посаду. Регламентом КСУ визначено, що на урочисту церемонію складення Суддею присяги запрошуються Президент України, Голова Верховної Ради України, Голова Верховного Суду.

Цей новий порядок складення присяги покликаний підкреслити незалежність Конституційного Суду України, зокрема від парламенту, на засіданні якого до 2016 року новообрані (новопризначені) судді КСУ і складала присягу. Як буде продемонстровано нижче, у зазначеному контексті такий порядок вигідно вирізняє національний варіант складення присяги, навіть у порівнянні з європейськими державами. Проте спершу варто зупинитися на самому значенні присяги судді для подальшого здійснення ним правосуддя, особливо в сфері конституційної юстиції.

На основі опрацювання широкої джерельної бази М. Цуркан звертає увагу, що таке правове явище як присяга має глибоке історичне коріння і сягає ще часів звичаєвого права. Вважається, що вона як суспільне явище первинно мала зміст релігійного обряду, яким скріплювалось урочисто

прийняте особою зобов'язання. Історично в основі присяги лежить страх перед невидимою силою, яка може завдати руйнівної дії особі, що присягнула, у разі порушення вірності присязі. Інститут присяги проходив тривалий процес трансформування від одного історичного періоду до іншого.¹ Тож станом на сьогодні у Європі сформувалися певні усталені підходи до суддівської присяги, в тому числі – суддів конституційних судів.

Звичайно, і зміст, і місце, і момент складення присяги мають особливе (до певної міри – установче) значення для кожного судді конституційного суду, адже концептуалізують і концентрують найважливіші для конкретного суспільства цінності і принципи, що підкреслюють вагу зазначеної посади та міру відповідальності члена кожного спеціалізованого органу конституційної юстиції.

У цьому контексті необхідно зазначити, що момент складення присяги суддями конституційних судів країн Європейського Союзу має не лише юридичне чи політичне, але й символічне значення, демонструє особливості позиціонування конституційного суду в національних системах державної влади. Так, Голова та заступник Голови Конституційного Суду Австрії приводяться до присяги Федеральним Президентом, інші судді – Головою Суду.² Голова і судді Конституційного Суду Бельгії приводяться до присяги королем, на підставі спеціального указу ще 1831 року. До речі, присяга складається голландською або французькою мовами, залежно від того, яка мова для особи, що присягає, є рідною.³ Голова та інші судді Конституційного Суду Іспанії теж приводяться до присяги королем.⁴ Судді Конституційного Суду Болгарії складають присягу в присутності Голови Національних зборів, Президента Республіки, Голів Верховного суду та Вищого адміністративного суду.⁵ Судді Конституційного Трибуналу Польщі складають присягу перед Президентом Республіки.⁶ Аналогічний порядок передбачений у Португалії,⁷ Франції,⁸ ФРН,⁹ Хорватії¹⁰ та ін.

У Румунії судді Конституційного Суду складають присягу перед Президентом та головами двох палат парламенту.¹¹ В Латвії після призначення суддя Конституційного Суду приводиться до присяги Президентом в порядку, що визначений для складення присяги суддями судів загальної юрисдикції. Цікаво, що коли суддею Конституційного Суду призначений суддя з загальної юрисди-

¹ Цуркан М. Присяга судді як невід'ємний структурний елемент його правового статусу. Вісник Вищої ради юстиції, № 3, 2010. С. 18-19.

² Constitutional Court of Austria (Verfassungsgerichtshof)
<https://oxcon.ouplaw.com/view/10.1093/law-mpeccol/law-mpeccol-e520>

³ Belgium. Constitutional Court.
 URL: [http://codices.coe.int/NXT/gateway.dll/CODICES/Descriptions/ENG/EUR/BEL?f=templates\\$fn=document-frameset.htm\\$q=%5Bfield,E_Thesaurus%3A01.06.05*%5D%20\\$uq=\\$x=server\\$up=1](http://codices.coe.int/NXT/gateway.dll/CODICES/Descriptions/ENG/EUR/BEL?f=templates$fn=document-frameset.htm$q=%5Bfield,E_Thesaurus%3A01.06.05*%5D%20$uq=$x=server$up=1)

⁴ The Organic Law 2/1979 On The Constitutional Court of Republic of Spain, of 3 october 1979.
 URL: <https://www.tribunalconstitucional.es/es/tribunal/normativa/Normativa/LOT-en.pdf>

⁵ The Constitutional Court Act of the Republic of Bulgaria. URL: <https://www.refworld.org/docid/44ae2fb34.html>

⁶ Act of 30 November 2016 on the Organisation of the Constitutional Tribunal and the Mode of Proceedings Before the Constitutional Tribunal

URL: https://trybunal.gov.pl/fileadmin/content/dokumenty/Akty_normatywne/Am_in_force_6II2019_The_Act_on_the_Organisation_of_the_Constitutional_Tribunal_and_the_Mode_of_Proceedings_Before_the_Constitutional_Tribunal_en.pdf

⁷ Constitution of the Portuguese republic. 2 April 1976. URL: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/pt/pt045en.pdf>

⁸ Constitution of France (Constitution of the Fifth Republic). 4 October 1958. URL: <http://www2.assemblee-nationale.fr/langues/welcome-to-the-english-website-of-the-french-national-assembly>

⁹ Act on the Federal Constitutional Court (Gesetz über das Bundesverfassungsgericht BVerfGG). Date of signature: 12 March 1951. Amended in 2017. URL: http://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Downloads/EN/Gesetze/BVerfGG.pdf?__blob=publicationFile&v=1

¹⁰ The Constitutional Act on the Constitutional Court of the Republic of Croatia. URL: <https://www.usud.hr/en/constitutional-act>

¹¹ Law on the Constitutional Court of Romania adopted on 18 May 1992. URL: https://www.servat.unibe.ch/icl/ro01000_.html

кції, то він не складає присягу знову, а приступає до виконання своїх професійних обов'язків відразу після призначення.¹² Новопризначені судді Конституційного Суду Литви складають присягу в Сеймі.¹³

До того ж, саме з моментом складення присяги, а не обрання (чи призначення) судді конституційного суду, в абсолютній більшості європейських країн пов'язаний момент не лише початку перебігу строку його повноважень, але й припинення строку повноважень “попередника” на посаді. Так, у Бельгії судді, строк повноважень яких завершився або які досягли граничного для перебування на посаді віку, залишаються на своїх посадах до тих пір, поки їх наступник не складе присягу. При цьому, присяга складається протягом одного місяця з дня, коли судді КС було повідомлено про призначення (в іншому разі воно може бути скасоване).¹⁴

Відповідно до законодавства Болгарії, судді національного Конституційного Суду приймають присягу не пізніше ніж через місяць після призначення або обрання. Судді, строк повноважень яких завершився, залишаються на своїх посадах до моменту складення присяги наступним суддею.¹⁵ Аналогічно, якщо Сейм республіки Латвія не призначив суддю замість судді Конституційного Суду, строк повноважень якого завершився або який досяг відповідного граничного віку, строк повноважень такого судді вважається продовженим до моменту призначення та складення присяги новим суддею Конституційного Суду.¹⁶

Строк повноважень судді Конституційного Суду Литви закінчується 3-го четверга березня відповідного року. Суб'єкти, які пропонують кандидатури суддів Конституційного Суду відповідно до Конституції Литовської Республіки, повинні не пізніше ніж за 3 місяці до закінчення чергового строку повноважень суддів представити нові кандидатури до Сейму. Якщо новий суддя не призначається у встановлений час, суддя, термін повноважень якого закінчився, так само продовжує виконувати свої повноваження до призначення нового судді та складання присяги. Суддя Конституційного Суду, який або не склав присягу у встановленому законом порядку, або склав її з застереженнями, втрачає (не набуває) повноваження судді.¹⁷

Але особливої уваги заслуговують тексти присяг суддів конституційних судів держав ЄС. Так, вступаючи на посаду, Голова та інші судді Конституційного Суду Іспанії складають присягу такого змісту: «Я присягаю вірно і завжди захищати та забезпечувати виконання Конституції Іспанії, бути вірним Короні та своїм обов'язкам як судді Конституційного Суду.»¹⁸ Перед вступом на посаду особа, призначена суддею Конституційного Суду Литви, складає таку присягу: «Я, (ім'я, прізвище) присягаю бути вірним Литовській Республіці; присягаю чесно та сумлінно виконувати обов'язки судді Конституційного Суду; присягаю захищати конституційний порядок незалежної Литовської держави та захищати верховенство Конституції, підкоряючись лише Конституції Литов-

¹² The Constitutional Court Law. The Constitutional Court of the Republic of Latvia. URL: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/en/2016/02/04/constitutional-court-law/>.

¹³ The Law on the Constitutional Court of the Republic of Lithuania. URL: <https://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-law-on-the-constitutional-court/193>.

¹⁴ Belgium. Constitutional Court. URL: [http://codices.coe.int/NXT/gateway.dll/CODICES/Descriptions/ENG/EUR/BEL?f=templates\\$fn=document-frameset.htm\\$q=%5Bfield,E_Thesaurus%3A01.06.05*%5D%20\\$uq=\\$x=server\\$sup=1](http://codices.coe.int/NXT/gateway.dll/CODICES/Descriptions/ENG/EUR/BEL?f=templates$fn=document-frameset.htm$q=%5Bfield,E_Thesaurus%3A01.06.05*%5D%20$uq=$x=server$sup=1)

¹⁵ The Constitutional Court Act of the Republic of Bulgaria. URL: <https://www.refworld.org/docid/44ae2fb34.html>

¹⁶ The Constitutional Court Law. The Constitutional Court of the Republic of Latvia. URL: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/en/2016/02/04/constitutional-court-law/>.

¹⁷ The Law on the Constitutional Court of the Republic of Lithuania. URL: <https://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-law-on-the-constitutional-court/193>.

¹⁸ The Organic Law 2/1979 On The Constitutional Court of Republic of Spain, of 3 october 1979. URL: <https://www.tribunalconstitucional.es/es/tribunal/normativa/Normativa/LOTC-en.pdf>.

ської Республіки. Тож допоможи мені, Боже». До речі, особа, яка складає присягу, має право не проголошувати її релігійної частини.¹⁹ Судді Конституційного Суду Румунії складають присягу наступного змісту: "Присягаю поважати Конституцію і дотримуватися її, а також добросовісно та безсторонньо виконувати свої обов'язки судді Конституційного Суду. Тож допоможи мені, Боже!".²⁰

Перед вступом на посаду призначені члени Конституційної ради Франції присягають належним чином і сумлінно виконувати свої обов'язки, виконувати їх неупереджено, відповідно до Конституції, зберігати конфіденційність судового процесу та голосування, утримуватися від публічних заяв щодо справ, що перебувають на розгляді Ради, від надання приватних консультацій з питань, що належать до її юрисдикції.²¹

Зі свого боку, вступаючи на посаду, новообрані судді Федерального Конституційного Суду складають наступну присягу: «Присягаю, що буду як безсторонній суддя постійно і сумлінно дотримуватися Основного закону Федеративної Республіки Німеччини і сумлінно виконуватиму обов'язки зі здійснення правосуддя. Тож допоможи мені, Боже». При цьому профільний Закон спеціально передбачає, що якщо присягу приймає жінка, то слова "als gerechter Richter" (як безсторонній суддя) замінюються словами "als gerechte Richterin". До того ж, якщо суддя є членом певної релігійної громади, він може обрати іншу форму релігійного підтвердження. Присяга також може бути складена без релігійної частини взагалі.²²

Трапляються й значно менш урочисті тексти присяг. Так, судді Конституційного Суду Болгарії, вступаючи на посаду, проголошують: "Вступаючи на посаду судді Конституційного Суду, урочисто присягаю виконувати свої обов'язки, визначені Конституцією та Законом Про Конституційний Суд."²³ Обраний (призначений) суддя Конституційного Суду Австрії теж лаконічно присягає "безумовно дотримуватись Конституції та законів Австрійської Республіки, старанно виконувати покладені на нього обов'язки". Законом дозволено додавання до присяги її релігійної частини.²⁴

Судді КС Португалії складають присягу наступного змісту: "Присягаю своєю честю утверджувати Конституцію Португальської Республіки і сумлінно виконувати обов'язки, на мене покладені."²⁵ Як звернув увагу Сергій Різник, в Словенії Конституційний Суд нормативно визначено найвищим органом судової влади з питань захисту конституційності, законності, прав людини та основних свобод. В цій країні конституційність прямо визначена безпосереднім орієнтиром в діяльності суддів Конституційного Суду²⁶, які приступають до обов'язків після прийняття присяги такого змісту: «Присягаю, що буду здійснювати правосуддя відповідно до Конституції, закону і своєї совісті, і що буду всіма силами прагнути до конституційності, законності та захисту прав людини і основних свобод» (ст. 15).²⁷ Наведене є черговим прикладом вагомого значення присяги судді конституційного суду в оцінці та характеристиці його статусу, підкресленням особливої ролі конституційного правосуддя в становленні європейських демократій, тому потребує свого подальшого

¹⁹ The Law on the Constitutional Court of the Republic of Lithuania. URL: <https://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-law-on-the-constitutional-court/193>.

²⁰ Law on the Constitutional Court of Romania adopted on 18 May 1992. URL: https://www.servat.unibe.ch/icl/ro01000_.html.

²¹ Constitution of France (Constitution of the Fifth Republic). 4 October 1958.

URL: <http://www2.assemblee-nationale.fr/langues/welcome-to-the-english-website-of-the-french-national-assembly>.

²² Act on the Federal Constitutional Court (Gesetz über das Bundesverfassungsgericht BVerfGG). Date of signature: 12 March 1951. Amended in 2017.

URL: http://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Downloads/EN/Gesetze/BVerfGG.pdf?__blob=publicationFile&v=1

²³ The Constitutional Court Act of the Republic of Bulgaria. URL: <https://www.refworld.org/docid/44ae2fb34.html>

²⁴ Constitutional Court of Austria (Verfassungsgerichtshof)

URL: <https://oxcon.ouplaw.com/view/10.1093/law-mpeccol/law-mpeccol-e520>

²⁵ Constitution of the Portuguese republic. 2 April 1976. URL: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/pt/pt045en.pdf>.

²⁶ Різник С. Конституційність нормативних актів: сутність, методологія оцінювання та система забезпечення в Україні: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. Інститут держави і права імені В. М. Корецького, Міністерство освіти і науки України, Київ, 2021. С. 113.

²⁷ The Constitutional Court Act (ZUstS) (Official Gazette of the Republic of Slovenia, No. 64/07-official consolidated text and No. 109/12). URL: <https://www.us-rs.si/legal-basis/statutes/?lang=en>.

наукового аналізу, а його результати – найретельнішого використання у національній політико-правовій та судовій практиці.

Список використаних джерел

Бібліографія:

1. Різник С. Конституційність нормативних актів: сутність, методологія оцінювання та система забезпечення в Україні: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. Інститут держави і права імені В. М. Корецького, Міністерство освіти і науки України, Київ, 2021. 473 с.
2. Цуркан М. Присяга судді як невід'ємний структурний елемент його правового статусу. Вісник Вищої ради юстиції, № 3, 2010. С. 18-19 (18-27).

Перелік юридичних документів:

3. Act of 30 November 2016 on the Organisation of the Constitutional Tribunal and the Mode of Proceedings Before the Constitutional Tribunal
URL: https://trybunal.gov.pl/fileadmin/content/dokumenty/Akty_normatywne/Am_in_force_6II2019_The_Act_on_the_Organisation_of_the_Constitutional_Tribunal_and_the_Mode_of_Proceedings_Before_the_Constitutional_Tribunal_en.pdf
4. Act on the Federal Constitutional Court (Gesetz über das Bundesverfassungsgericht BVerfGG). Date of signature: 12 March 1951. Amended in 2017. URL: http://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Downloads/EN/Gesetze/BVerfGG.pdf?__blob=publicationFile&v=1.
5. Belgium. Constitutional Court.
URL: [http://codices.coe.int/NXT/gateway.dll/CODICES/Descriptions/ENG/EUR/BEL?f=templates\\$fn=document-frameset.htm\\$q=%5Bfield,E_Thesaurus%3A01.06.05*%5D%20\\$uq=\\$x=server\\$up=12](http://codices.coe.int/NXT/gateway.dll/CODICES/Descriptions/ENG/EUR/BEL?f=templates$fn=document-frameset.htm$q=%5Bfield,E_Thesaurus%3A01.06.05*%5D%20$uq=$x=server$up=12).
6. Constitution of the Portuguesse republic. 2 April 1976.
URL: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/pt/pt045en.pdf>.
7. Constitution of France (Constitution of the Fifth Republic). 4 October 1958. URL: <http://www2.assemblee-nationale.fr/langues/welcome-to-the-english-website-of-the-french-national-assembly>.
8. Constitutional Court of Austria (Verfassungsgerichtshof) URL: <https://oxcon.ouplaw.com/view/10.1093/law-mpeccol/law-mpeccol-e520>
9. Law on the Constitutional Court of Romania adopted on 18 May 1992.
URL: https://www.servat.unibe.ch/icl/ro01000_.html.
10. The Constitutional Court Act of the Republic of Bulgaria. URL: <https://www.refworld.org/docid/44ae2fb34.html>
11. The Constitutional Act on the Constitutional Court of the Republic of Croatia.
URL: <https://www.usud.hr/en/constitutional-act>.
12. The Constitutional Court Law. The Constitutional Court of the Republic of Latvia.
URL: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/en/2016/02/04/constitutional-court-law/>.
13. The Law on the Constitutional Court of the Republic of Lithuania. URL: <https://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-law-on-the-constitutional-court/193>.
14. The Organic Law 2/1979 On The Constitutional Court of Republic of Spain, of 3 october 1979.
URL: <https://www.tribunalconstitucional.es/es/tribunal/normativa/Normativa/LOTC-en.pdf>.
15. The Constitutional Court Act (ZustS) (Official Gazette of the Republic of Slovenia, No. 64/07-official consolidated text and No. 109/12). URL: <https://www.us-rs.si/legal-basis/statutes/?lang=en>

References

Bibliography:

1. Riznyk S. Konstytutsiynist normatyvnykh aktiv: sutnist, metodolohiia otsyniuvannia ta systema zabezpechennia v Ukraini: dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia doktora yurydychnykh nauk. Instytut derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho, Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, Kyiv, 2021. 473 s.
2. Tsurkan M. Prysiaha suddi yak nevidiemnyi strukturnyi element yoho pravovooho statusu. Visnyk Vyshchoi rady yustytysii, № 3, 2010. S. 18-27.

List of legal documents:

3. Act of 30 November 2016 on the Organisation of the Constitutional Tribunal and the Mode of Proceedings Before the Constitutional Tribunal
URL: https://trybunal.gov.pl/fileadmin/content/dokumenty/Akty_normatywne/Am_in_force_6II2019_The_Act_on_th

- e_Organisation_of_the_Constitutional_Tribunal_and_the_Mode_of_Proceedings_Before_the_Constitutional_Tribunal_en.pdf
4. Act on the Federal Constitutional Court (Gesetz über das Bundesverfassungsgericht BVerfGG). Date of signature: 12 March 1951. Amended in 2017. URL: http://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Downloads/EN/Gesetze/BVerfGG.pdf?__blob=publicationFile&v=1.
  5. Belgium. Constitutional Court. URL: [http://codices.coe.int/NXT/gateway.dll/CODICES/Descriptions/ENG/EUR/BEL?f=templates\\$fn=document-frameset.htm\\$q=%5Bfield,E_Thesaurus%3A01.06.05*%5D%20\\$uq=\\$x=server\\$up=12](http://codices.coe.int/NXT/gateway.dll/CODICES/Descriptions/ENG/EUR/BEL?f=templates$fn=document-frameset.htm$q=%5Bfield,E_Thesaurus%3A01.06.05*%5D%20$uq=$x=server$up=12).
  6. Constitution of the Portuguesse republic. 2 April 1976. URL: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/pt/pt045en.pdf>.
  7. Constitution of France (Constitution of the Fifth Republic). 4 October 1958. URL: <http://www2.assemblee-nationale.fr/langues/welcome-to-the-english-website-of-the-french-national-assembly>.
  8. Constitutional Court of Austria (Verfassungsgerichtshof) URL: <https://oxcon.ouplaw.com/view/10.1093/law-mpeccol/law-mpeccol-e520>
  9. Law on the Constitutional Court of Romania adopted on 18 May 1992. URL: https://www.servat.unibe.ch/icl/ro01000_.html.
  10. The Constitutional Court Act of the Republic of Bulgaria. URL: <https://www.refworld.org/docid/44ae2fb34.html>
  11. The Constitutional Act on the Constitutional Court of the Republic of Croatia. URL: <https://www.usud.hr/en/constitutional-act>.
  12. The Constitutional Court Law. The Constitutional Court of the Republic of Latvia. URL: <https://www.satv.tiesa.gov.lv/en/2016/02/04/constitutional-court-law/>.
  13. The Law on the Constitutional Court of the Republic of Lithuania. URL: <https://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-law-on-the-constitutional-court/193>.
  14. The Organic Law 2/1979 On The Constitutional Court of Republic of Spain, of 3 october 1979. URL: <https://www.tribunalconstitucional.es/es/tribunal/normativa/Normativa/LOTC-en.pdf>.
  15. The Constitutional Court Act (ZUstS) (Official Gazette of the Republic of Slovenia, No. 64/07-official consolidated text and No. 109/12). URL: <https://www.us-rs.si/legal-basis/statutes/?lang=en>.